

Oppivelvollisuuden laajentaminen

Väliraportti 3.5.2022

Vuonna 2021 yli 99 % peruskoulun päättäneistä sai opiskelupaikan yhteishaussa tai sen jälkeisissä hauissa

Helsingiläisistä perusopetuksen 2021 päättäneistä oppivelvollisista 99,1 %:lla oli syyskuussa opiskelupaikka peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa. Syyskuussa ilman opiskelupaikkaa oli 52 oppivelvollista. Kokonaisuudessaan vuonna 2021 Helsingille ilmoitettiin 132 ilman opiskelupaikkaa olevaa nuorta. Ilmoituksista suurin osa tuli peruskouluista (70 %). Toiseksi eniten (21 %) ilmoituksia tuli toiselta asteelta, kun oppivelvolliset olivat keskeyttäneet opintonsa. Loput ilmoituksista tulivat muista kunnista ja Valpas-järjestelmän ulkopuolelta.

Ohjaukseen ilmoitetuista jopa 39 prosentilla (54 nuorta) oli kuitenkin jo opiskelupaikka. Viidennes (27) löysi opiskelupaikan ohjauksen avulla, mutta 11 prosentille (15) tehtiin oppivelvollisuuden keskeytys. Joka kymmenelle (14) ohjattavalle tehtiin lopulta opiskelupaikan osoittaminen. 8 % (11) ilmoitetuista oli muuttanut ulkomaille ja 5 % (7) oli muuttanut toiseen kuntaan, johon ohjaus myös siirrettiin.

Oppivelvollisuuden laajentuessa otettiin käyttöön myös rekisteritietojen vertailut väestötietoihin. Koskirekisteritietojen mukaan helsinkiläisistä nuorista 237 oli sellaisia, joilla ei ollut opiskelupaikkaa. Näistä kuitenkin suurin osa löytyi; osa oli opiskelemassa tai ulkomaille muuttaneina, osa tarvitsi oppivelvollisuuden keskeyttämistä tai Ohjaamon apua. Vuoden 2021 aikana selvitetävistä 32 nuoren tilanne jäi epäselväksi ja heistä tehtiin lastensuojeluilmoitus.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seurantaan on luotu suunnitelma ja seurattavia tietoja on viety kaikille avoimeen [mittaristoon](#). Seurannassa tarkastellaan erikseen pitkän aikavälin vaikuttavuutta ja lyhyemmän aikavälin vaikutuksia. Oppivelvollisuuden laajentamisen kansallisina tavoitteina ovat muun muassa, että koulutustaso ja työllisyysaste nousevat. Näitä pitkän aikavälin muutoksia päästää tarkastelemaan vasta, kun ensimmäinen oppivelvollisuuden laajentamisen kohortti on valmistunut toiselta asteelta. Vaikuttavuusmittareiden lähtötiedot on kuitenkin viety jo valmiiksi mittaristoon.

Osa mittaristosta päivittyy seurantaan vasta myöhemmin. Esimerkiksi hakeutumisessa ja koulutukseen sijoittumisessa odotetaan Opetushallituksen uusia tilastoraportteja, joissa hyödynnetään uutta oppivelvollisuusrekisteriä.

Helsingin kaupungin järjestämässä toisen asteen koulutukseen oli syksyllä 2021 vajaa 4 100 oppivelvollista. Näistä vajaa 3 000 opiskeli lukiokoulutuksessa. Oppivelvollisuuden laajentaminen tapahtui aikana, jolloin koronapandemia on koetellut oppijoiden hyvinvointia ja koulu yhteisöjä. Sekä perusopetuksen yläluokilla että toisella asteella oppijoiden mielen hyvinvointi on heikentynyt ja yhä harvempi kokee olevansa osa koulu yhteisöä.

Kustannukset vuodelta 2021 olivat arvioitua pienemmät

Oppivelvollisuuden laajentamisen kokonaiskustannukset vuonna 2021 olivat 3,87 miljoonaa euroa, joista valtionosuus kattoi arviolta 3,62 miljoonaa euroa eli noin 94 %. Kustannuksista yli puolet tuli oppimateriaali ja lisenssikustannuksista sekä muista tarvikkeista ja välineistä. Reilu kolmannes kustannuksista tuli investointikustannuksina tietokoneisiin. Vajaa kymmenesosa kuluista tuli henkilöstön lisäkustannuksista, jota tuli mm. ohjaustyöstä ja erityisestä tuesta.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla valmisteltiin keväällä 2021 arvio oppivelvollisuuden laajentamisen kustannuksista. Vuoden 2021 toteuma oli noin 80 % kustannusarviosta. Arvioitua pienemmät kustannukset johtuivat pääasiassa toisen asteen ennakoitua pienemmistä oppimateriaali- ja lisenssikustannuksista. Oppilaitosten syksyn aikana tekemien

oppimateriaalitilausten perusteella yksittäisen oppimateriaalin kustannus oli noin 79 % alkuperäisistä arvioista. Arvio perustui vuonna 2019 toteutettuun toisen asteen maksuttomuuden kokeiluun. Oppimateriaalien hinnat näyttävät laskeneen toisen asteen maksuttomuuden kokeilusta. Tämä voi johtua mm. siitä, että kustantajat ovat voineet tuottaa aiempaa laajempia opintokokonaisuuksia käsittäviä materiaalia ja oppimateriaaleista aiempaa suurempi osa hankitaan digitaalisessa muodossa.

Stadin ammatti- ja aikuisopistossa erilaisten opetuksessa tarvittavien ohjelmistolisenssien kustannukset olivat syksyn 2021 osalta ennakoitua pienemmät. Arvio lisenssien tarpeesta oli laskettu sen mukaan, kuinka paljon koneita oppivelvollisille tulee hankkia. Syksyllä Stadin ammatti- ja aikuisopistossa aloittaneet oppivelvolliset saivat kuitenkin käyttöönsä oppilaitoksessa jo olemassa olleita koneita, joissa oli voimassa olevia lisenssejä, joten lisenssihakintoja ei näihin koneisiin tarvinnut tehdä. Syksyllä 2022 myös Stadin ammatti- ja aikuisopiston oppivelvollisille hankitaan uudet koneet, joissa ohjelmistoja ei ole valmiina.

Perusopetuksessa on syksystä lähtien annettu tehostettu henkilökohtaista oppilaanohjausta

Osa oppilaista tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta 8. ja 9. vuosiluokalla. Tätä koskeva laki astui voimaan 1.8.2021 (Perusopetuslaki 11 a §). Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa peruskoulujen opot antavat oppilaalle henkilökohtaista ohjausta, pienryhmäohjausta sekä tehostettua työelämään ja koulutukseen tutustumista. Tästä ohjauksesta laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Helsingissä laadittiin perusopetuksessa tehostetun ohjauksen tueksi wilma-lomake opinto-ohjaukseen syksyllä 2021, jota pilotoitiin peruskouluissa ennen laajempaa käyttöönottoa. Helsingissä toimii myös lukuvuosina 2021–22 ja 2022–23 neljä tehostetun ohjauksen koordinaattoria. He järjestävät opinto-ohjaajien alueellisia kokouksia, joissa jaetaan tehostetun ohjauksen hyviä käytäntöjä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on järjestänyt syys- ja kevätlukukaudella opinto-ohjaajille koulutuksia henkilökohtaiseen tehostettuun opinto-ohjaukseen, uudistuneeseen yhteishakuun 2022 sekä muuhun ohjaukseen liittyen, jotka ovat auttaneet uuden lain edellyttämien toimenpiteiden toteuttamisessa eri oppilaitoksissa.

Oppivelvollisuuslaki selkeytti kotiopetuksessa olevien ohjaamista

Oppivelvollisuuslain myötä kotiopetuksessa olevien peruskoulun päättävien oppilaiden hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu tuli asuinkunnalle. Helsingissä kotiopetuksessa 9.-luokkalaisia oli 15, joille lähetettiin joulukuussa kirje, jossa perheitä muistutettiin oppivelvollisuuslain mukaisesta hakeutumisvelvollisuudesta ja kerrottiin mahdollisuudesta saada ohjausta hakeutumiseen Ohjaamosta. Lisäksi Ohjaamo viesti kotiopetuksessa olevien tutkiville opettajille kevään 2022 yhteishausta ja oppivelvollisten hakeutumisvelvollisuudesta. Kevään aikana Ohjaamo on antanut ohjausta kotiopetuksessa oleville nuorille ja perheille tarpeen mukaan jatko-opintoihin liittyen.

Erityisryhmien jatkoloput vaativat huomioimista

Erityisen tuen oppilaiden jatko-opintoihin ohjaamisesta on laadittu kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla prosessikuvausta erityisesti vaativan erityisen tuen oppilaiden osalta, jotka tarvitsevat vaativan erityisen tuen TUVA-paikkaa tai TELMA-paikkaa. Tässä on tehty lukuvuoden aikana säännöllistä yhteistyötä asuinkunnan ohjauksen sekä erityisoppilaitosten kanssa.

Vaativan erityisen tuen oppilaiden jatkoloput ovat vaikeuksissa, sillä sopivia opiskelupaikkoja erityisoppilaitoksissa on liian vähän. Viime kädessä asuinkunta pystyy osoittamismenettelyllä järjestämään opiskelupaikan. Menettely ei kuitenkaan varmista sujuvia siirtymiä vaativaa erityistä tukea tarvitseville oppivelvollisille, koska asuinkunta voi käynnistää opiskelupaikan osoittamiseen liittyvän prosessin vasta kun asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta on kulunut kaksi kuukautta. Huomioiden osoittamismenettelyn vaatima aika (opiskelupaikan etsiminen, osapuolten kuuleminen, oppilaitoksen järjestelyt), saattaa kevätlukukauden loppumisen ja uusien opintojen alkamisen välillä kuluu puolikin vuotta. Menettelyä on esitetty nopeutettavaksi vaativan erityisen tuen opiskelupaikkaa tarvitsevien osalta niin, että asuinkunta voisi oppivelvollisen tai hänen huoltajansa suostumuksella osoittaa opiskelupaikan jo ennen kahden kuukauden määräajan päättymistä. Opintojen alkamista nopeuttaisi, mikäli koulutuksen järjestäjät pystyisivät varaamaan aloituspaikkoja myös osoitettaville oppivelvollisille ja luomaan menettelyt opintojen joustavaan aloittamiseen mahdollisimman pian opiskelupaikan osoittamisen jälkeen.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta olisi kuitenkin tärkeintä kehittää yhteishaun koulutustarjontaa niin, että myös vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuilla oppivelvollisilla löytyisi opiskelupaikka jo yhteishaussa. Tämä edellyttäisi, että vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjille annetaan mahdollisuus lisätä TELMA-koulutuksen ja tutkintokoulutuksen opiskelijapaikkamääriä, jotta koulutuksen järjestäjillä on mahdollista vastata todellisiin koulutustarpeisiin. Koulutuksen järjestäjät, joilla on vaativan erityisen tuen järjestämislupa ja -tehtävä, eivät ole voineet vastaanottaa opiskelijoita siinä suhteessa kuin tarvetta olisi ollut. TELMA-opiskelijapaikkoja ei ole ollut riittävästi tarpeeseen nähden ja joissakin tapauksissa oppivelvollisuusikäisten hoidollinen tarve tai käyttäytyminen on arvioitu TELMA-haun yhteydessä niin haasteelliseksi, ettei nuorta ole siksi valittu opiskelijaksi. Pahimmillaan nuori on tullut useassa TELMA-haastatteluissa tyrmätyksi.

Perusopetuksessa on päivitetty prosessikuvaus myös vieraskielisten oppilaiden jatkolopuihin ja ohjaukseen. Prosessikuvauksen avulla on tunnistettu ongelma kielitaidottomien myöhään maahan tulleiden oppilaiden osalta. Ennen oppivelvollisuuslakia monet näistä oppilaista siirtyivät valmistavan vuoden jälkeen kieliopintoihin Stadin AO:n osaamiskeskukseen. Tämä ei kuitenkaan enää ole mahdollista oppivelvollisuuslain tultua voimaan. Sen sijaan oppivelvollisuuslaissa on annettu mahdollisuus suorittaa valmistavan vuoden jälkeen vuoden mittainen maahanmuuttajien opistovuosi, joka ajaa pitkälti samaa asiaa. Valitettavasti Helsingissä ei ole tällä hetkellä yhtään kansanopistoa, joka tarjoaisi tällaista mahdollisuutta. Keskustelut maahanmuuttajien opistovuoden järjestämisestä Helsingin Evankelisessa Opistossa ovat kesken.

Oppivelvollisuuslaki vähensi vaihtoehtoja myös niiltä oppilailta, jotka eivät saa peruskoulun päättötodistusta suoritettua ennen kuin he ovat liian vanhoja jatkamaan lasten perusopetuksessa. Ennen oppivelvollisuuslakia osa heistä jäi vanhaan peruskouluunsa suorittamaan peruskoulun opinnot loppuun, mikäli niistä puuttui vain vähän. Oppivelvollisuuslain tultua voimaan tämä ei enää ole mahdollista, vaikka lakia onkin esitetty tältä osin muutettavaksi. Samalla on kuitenkin tullut ilmeiseksi, että osa aikuisten perusopetukseen siirtyvistä oppilaista tarvitsee vahvemmin tuettua ryhmää kuin mitä tällä hetkellä Helsingissä on tarjolla. Helsingin kaupunki neuvottelee parhaillaan Vamos Helsingin kanssa mahdollisuudesta tarjota lukuvuodelle 2022–23 tällainen vahvemmin tuettu nuorten ryhmä aikuisten perusopetukseen.

Laajentuneen oppivelvollisuuden ensimmäisen lukuvuoden kokemusten perusteella oppivelvollisuuslaki ei riittävästi ole huomionnut tämän ryhmän tarpeita. Ilman peruskoulun päättötodistusta olevia 17 vuotta täyttäneitä tulisi perusteellisemmin tarkastella omana erityisryhmänä sisältäen soveltuvimmat koulutusvaihtoehdot, eri tukimuodot ja niiden rahoitus. Peruskoulusta aikuisten perusopetukseen siirtyvillä nuorilla on moninaisia tuen tarpeita ja muotoja peruskoulun aikana, kuten mittava oppimisen tuki, jolloin siirtymästä on muodostunut oppimisen kannalta merkittävästi heikentävä ja syrjäytymisriskiä kasvattava, kun opinnot ovat alkaneet aikuisten perusopetuksessa ilman vaadittavia tukimuotoja.

Tuen tarpeen tiedonsiirtoa perusopetuksesta toiselle asteelle lisätään

Oppivelvollisen siirtyessä toisen asteen koulutukseen, perusopetuksen on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava toisen asteen koulutuksen järjestäjälle oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Käytännössä yleensä tiedonsiirto koskee erityisen tuen tarpeeseen liittyviä tietoja (Oppivelvollisuuslaki 23.3 §).

Tiedonsiirrossa on useita käytännön ongelmia, sillä helsinkiläiset oppilaat siirtyvät kymmeniin eri toisen asteen oppilaitoksiin. Jotta järjestelmä toimisi aukottomasti, sen pitäisi olla sähköinen kansallinen järjestelmä, esimerkiksi Koski-järjestelmän osana. Koska tällaista kansallista järjestelmää ei kuitenkaan ole olemassa, on perusopetuksen rehtoreille, opettajille ja opinto-ohjaajille laadittu ohjeistus tiedon siirtoon keväällä 2022. Kevään aikana laaditaan prosessikuvaus, miten tiedot käytännössä siirretään ja miten tietojen siirto toiselle asteelle varmistetaan yhteistyössä perusopetuksen ja toisen asteen kanssa. Lähikuntien kanssa keskustellaan aktiivisesti, jotta toimintamalli ja prosessikuvaus saataisiin yhtenäistettyä koko pääkaupunkiseudulle.

Yhteishaku uudistui keväällä 2022, mukana syksyllä 2022 käynnistyvä TUVA-koulutus

Kevään 2022 yhteishaku oli ensimmäinen, jossa myös vaativan erityisen tuen ja nivelvaiheen koulutukset olivat samassa yhteishaussa lukio- ja ammatillisen koulutuksen kanssa. Yhteishaun uudistuksesta huolimatta kaikkiin perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin ei kuitenkaan haeta yhteishaussa. Esimerkiksi haku aikuisten perusopetukseen on myöhemmin keväällä.

Ensisijaisten hakijoiden määrä kaupungin järjestämään lukiokoulutukseen kasvoi viime vuoteen nähden 474 hakijalla. Yhteishaun muuttuminen näkyi Stadin AO:n perustutkintojen ensisijaisten hakijoiden määrän vähenemisenä 282 hakijalla viime vuoteen nähden. Kevästä 2022 lähtien yhteishaussa hakivat ainoastaan peruskoulun päättävät tai sen jo päättäneet hakijat, jotka eivät ole perusopetuksen jälkeen suorittaneet ammatillista tutkintoa tai lukion oppimäärää. Ulkokuntalaisten osuus Helsingin kaupungin järjestämiin toisen asteen koulutuksiin hakeutuneista ei toistaiseksi näytä merkittävästi kasvaneen tai vähentyneen (yhteishaku 2020, 2021, 2022).

Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä annettiin uusi laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020). Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) yhdistää perusopetuksen lisäopetuksen (ns. kymppiluokka), lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA) uudeksi, yhtenäiseksi nivelvaiheen koulutuskokonaisuudeksi.

Stadin ammatti- ja aikuisopisto (Stadin AO) vastaa Helsingin kaupungin tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) järjestämisestä 1.8.2022 alkaen (HEL 2021-012968). TUVA-koulutusta tarjotaan Stadin AO:ssa kahdeksassa toimipisteessä, joista neljään voi hakeutua opiskelemaan yhteishaun kautta. Loput opiskelupaikat täytetään jatkuvan haun kautta Stadin AO:n

jatkuvan haun aikataulujen mukaisesti toukokuusta 2022 alkaen. Stadin AO:n aloituspaikoista lukuvuodelle 2022-2023 on varattu 480 paikkaa TUVA-opiskelijoille. Paikkamäärä nousee tarveharkintaisesti ylöspäin, jotta kaikki oppivelvolliset ja alle 18-vuotiaat saavat opiskelupaikan.

Kevään 2022 yhteishaussa Stadin AO:n järjestämään TUVA-koulutukseen oli 130 ensisijaista hakijaa. Hakijoiden määrä kasvaa loppupään hakutoiveissa. Viimeiseksi (7.) hakutoiveeksi Stadin AO:n TUVA-koulutuksen valitsi 441 hakijaa. Kaikki hakutoiveet huomioituna Stadin AO:n TUVA-koulutukseen oli 1 244

TUVA-koulutus on tarkoitettu oppivelvollisuusikäisille sekä muille vailla toisen asteen tutkintoa oleville oppijoille, jotka tarvitsevat valmentavaa koulutusta. Koulutuksen laajuus on enintään 38 viikkoa ja suoritus aika enintään yksi vuosi. Jokaiselle TUVA-opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Kaikki TUVA-koulutukseen osallistuvat suorittavat yhteisenä osana opinto- ja uraohjauksen sekä valitsevat vähintään kaksi valinnaista koulutuksen osaa. TUVA-koulutukseen voi osallistua sen pituisen ajan, kun se on opiskelijan tavoitteiden ja toiselle asteelle siirtymisen mahdollistamisen kannalta tarpeellista.

Helsingin kaupungin suomenkielisen TUVA-koulutuksen [toteuttamissuunnitelman](#) laadintaan osallistui yli 20 opettajaa, opinto-ohjaajaa, erityisopettajaa ja asiantuntijaa (hyväksytty suomenkielisen jaoston kokouksessa 15.3.2022). Lisäksi toteuttamissuunnitelman osat olivat useampaan kertaan työryhmää laajemmilla kommenttikierroksilla toimialan sisällä.

Ruotsinkielistä TUVA-koulutusta järjestetään Prakticumissa

Ruotsinkielinen TUVA-verkosto on suomenkielisiin verkostoihin verrattuna suppeampi. Helsingissä Prakticum järjestää ruotsinkielistä TUVA-koulutusta ja lähimmät ruotsinkieliset TUVA-koulutukset ovat Porvoossa ja Karjaalla. Prakticumin TUVA-koulutukseen hakeutuu opiskelijoita Helsingin lisäksi myös naapurikunnista.

Kevään 2022 yhteishaussa Prakticumin järjestämään TUVA-koulutukseen oli 10 ensisijaista hakijaa. Hakijoiden määrä kasvaa loppupään hakutoiveissa. Viimeiseksi (7.) hakutoiveeksi TUVA-koulutuksen valitsi 94 hakijaa, eli melkein puolet kaikista hakijoista jotka hakivat ruotsinkieliseen TUVA-koulutukseen. Aloituspaikkoja on 20 mutta niitä lisätään tarpeiden mukaan. Kaikki hakutoiveet huomioituna Prakticumin TUVA-koulutukseen oli 216 hakijaa

TUVA-koulutuksen koulutusosista Prakticumilla on valmiudet toteuttaa suurin osa itsenäisesti. Yhteistyötä Helsingin kaupungin kanssa tehdään seuraavissa osissa: *Perustaitojen vahvistaminen, Lukiokoulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen* sekä mahdollisesti *Valinnaiset opinnot*.

Koulutusosa *Perustaitojen vahvistaminen* sisältää mahdollisuuden korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja erityisen tutkinnon kautta. Arviointia varten Prakticum tarvitsee kumppanin, jolla on perusopetuksen järjestämislupa, ja Åshöjdens grundskola, missä on tähän asti toiminut perusopetuksen lisäopetus, on luonnollinen yhteistyökumppani.

Koulutusosan *Lukiokoulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen* Prakticum tulee järjestämään yhdessä ruotsinkielisten PKS-lukioiden kanssa.

Lukioyhteistyön suunnittelusta vastaa työryhmä missä on yhteistyökuntien (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen ja Kirkkonummi) sekä Prakticumin edustajat. Helsingin kaupungin ruotsinkielisten lukioiden rehtorit ovat säännöllisesti tämän lukuvuoden aikana kuulleet ja päässeet keskustelemaan

yhteistyön sisällöistä, ja miten suunnittelu etenee. Helsingin kaupungin ruotsinkielisten lukioiden henkilökunnalle järjestettiin 10.3.2022 info- ja kyselytilaisuus.

Toisen asteen maksuttomuuden toteuttamiseen liittyviä prosesseja sujuvoitettiin

Syksyllä lukioiden ja Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtoreille ja koulutuspäälliköille teetettiin kysely maksuttomuuden toimeenpanoon liittyen. Kyselyn tulosten perusteella maksuttomuuden toteuttamiseen liittyviä prosesseja on pyritty sujuvoittamaan ja sitä kautta vähentämään sen kuormittavaa vaikutusta.

Lukioissa tilausten seurantaan liittyvien exceleiden ylläpitäminen koettiin kuormittavana. Vuoden 2022 alusta alkaen seurantaexcelin ylläpitämisestä on voitu luopua. Tiedot saadaan jatkossa pyydettäessä oppimateriaalien toimittajalta. Myös lukiorehtorien tilausvaltuuksia nostettiin 100 000 eurosta 150 000 euroon oppikirja- ja näihin suoraan liittyvissä digimateriaalitalauksissa. Tavoitteena on ollut sujuvoittaa tilausprosessia. Lisäksi lisenssien hallintaan liittyviä kehittämiskohteita ja ongelmia on selvitetty yhdessä lukioiden ja kustantajien edustajien kanssa ja tehty aloitteita, millaiset lisenssienhallintaratkaisut paremmalla tavalla vastaisivat toisen asteen maksuttomuuden tarpeisiin.

Stadin ammatti- ja aikuisopiston palautteessa nousi esille koulutuspäälliköiden kuormitus oppimateriaalien hankintaan ja tietokonevalmisteluihin liittyen. Viime syksystä poiketen syksyllä 2022 aloittaville oppivelvollisille tullaan hankkimaan uudet tietokoneet, joka vähentää työkuormaa viime vuoteen nähden. Maksuttomuuden hankintoihin liittyen etsitään ratkaisuja, miten koulutuspäälliköiden työkuormaa voitaisiin jakaa tasaisemmin. Palautteesta nousi esiin myös, että tilauksia päästiin keväällä 2021 tekemään liian myöhään. Tänä keväänä oppimateriaalien ja työvälineiden, -asujen ja aineiden tilaukset on aloitettu aikaisemmin ja käytössä on edellisen vuoden tilauspohjat, jotka helpottavat prosessia.

Osallistamista ja viestintää on tehty monikanavaisesti

Toisen asteen opiskelijoille järjestettiin maaliskuussa 2022 avoin Opiskelijakuntien aamukahvit - keskustelutilaisuus, jonka aiheena oli oppivelvollisuus. Opiskelijoilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä oppivelvollisuuteen liittyen ja saada niihin vastauksia oppivelvollisuusvalmistelun asiantuntijoilta, ja myös kertoa omiin kokemuksiin perustuen, miten oppivelvollisuus on näkynyt ja vaikuttanut opiskeluun. Tilaisuudessa käydyn keskustelun perusteella kokemukset oppivelvollisuudesta ovat jakautuneet. Enemmistö kokee laajentuneen oppivelvollisuuden hienona asiana. Osa kuitenkin kokee, että epämotivoituneita opiskelijoita on aiempaa enemmän, joka haittaa jopa yleistä opiskelurauhaa. Lukioihin toivottiin tehtävän kirjallista kyselyä oppivelvollisuuteen liittyen ja sillä arveltiin saatavan opiskelijoilta monipuolisia kokemuksia ja mielipiteitä uudistuksesta. Keskustelussa kävi myös ilmi, että [Opetus- ja kulttuuriministeriön lain valmistelun yhteydessä teettämä kysely](#) ei ollut tavoittanut ainakaan keskustelutilaisuuteen osallistuneita opiskelijoita.

Oppivelvollisuuden laajentamisen viestintä on keskittynyt merkityksen avaamiseen, tiedon lisäämiseen ja avaamiseen avainkohderyhmille Kaskon viestintäkanavissa (hel.fi-verkkosivusto, Next Level -verkkosivusto, Kaskon somekanavat, Aula-palvelu, Wilma, suorakirje kotiopetuksessa oleville) monikielisesti. Pääkielinä olivat suomi ja ruotsi, ja tukevinä viestintäkielinä englanti, venäjä, arabia ja somali.

Viestintää on toteutettu suunnitelmallisesti yksittäisinä toimenpiteitä, kuten suorakirjeet ja Wilma-viestintä, mutta myös osana Kaskon yhteishaun mainoskampanjointia. Tässä kampanjassa

monikielinen Yhteishaku-opas) ja tiivistää yhteistyötä kehityspalveluiden kanssa etenkin opiskelijahuollon tarpeiden viestinnässä.

Uusi työkalu asuinkunnalle oppivelvollisuuden valvontaan

Opetushallituksen kehittämän Valpas-palvelun avulla oppivelvollisuuden toteutumista voidaan valvoa koko oppivelvollisuusiän ajan. Palvelusta on mahdollista saada tietoa esimerkiksi oppivelvollisen opiskeluoikeuksista, koulutukseen hakeutumisesta sekä oppivelvollisuuden keskeyttämisestä. Palvelun kautta valvontavastuun voi myös siirtää toiselle kunnalle oppivelvollisen asuinkunnan mukaisesti.

Valpas-palveluun tuli uusi Rouhinta-ominaisuus joulukuussa 2021. Uuden työkalun avulla asuinkunta voi vertailla väestörekisterin tietoja eri ikäluokissa Koski-tietovarantoon, ja saada selville ne oppivelvolliset, jotka eivät mahdollisesti suorita oppivelvollisuutta. Uusi palvelu on tärkeä etenkin suurille kaupungeille, joissa koulutuspalvelut ovat monipuoliset ja väestön muuttoliike vilkasta.

Rouhinnan tuloksena löytyneitä nuoria etsitään ensin eri rekistereistä ja muilta koulutuksen järjestäjiltä. Lopuille oppivelvollisille ja heidän huoltajilleen lähetetään kirje, jossa pyydetään selvittämään nuoren oppivelvollisuuden tilannetta. Perheitä ohjataan olemaan ensisijaisesti yhteydessä Ohjaamon oppivelvollisuustiimiin. Yhteydenottoja kirjeiden perusteella on tullut perheilta runsaasti. Niistä oppivelvollisista, joita ei ole onnistuttu tavoittamaan tai joiden tilannetta ei ole pystytty muilla toimilla selvittämään, on tehty lastensuojeluilmoitus.

Nuoria oli pääsääntöisesti oppivelvollisuuden ulkopuolelle rekisteritietojen puutteiden vuoksi, esimerkiksi siksi, että perhe oli muuttanut ulkomaille, mutta osoitetietoja ei ole poistettu Suomesta. Helsingin tekemien selvitysten perusteella on löytynyt kuitenkin myös nuoria, joista koulutuksen järjestäjä ei ollut tehnyt ilmoitusta Valppaaseen, jolloin nuori ei ollut saanut ohjaustukea. Rouhinnan kautta löytyi myös maahan muuttaneita nuoria, jotka ovat olleet jo melko pitkään Suomessa (6–12 kk), mutta jotka eivät ole ohjautuneet minkään tukitahon piiriin opintoihin päästäkseen.